

ČESKÁ KNÍŽNICE

NAKLADATELSTVÍ HOST

Egon
Hostovský
DŮM BEZ PÁNA /
PŮLNOČNÍ
PACIENT

ČESKÁ KNIŽNICE

NAKLADATELSTVÍ
HOST

Egon Hostovský

DŮM BEZ PÁNA /
PŮLNOČNÍ
PACIENT

PRAHA — BRNO 2018

ČESKÁ KNIŽNICE

Vydávají Nadační fond Česká knižnice, Ústav pro českou literaturu
AV ČR, v. v. i., a vydavatelství Host

www.kniznice.cz

Ústav pro českou literaturu
Akademie věd ČR

Akademie věd
České republiky

Strategie AV21

Špičkový výzkum ve veřejném zájmu

FILOZOFICKÁ FAKULTA
Univerzita Karlova

Ediční přípravu svazku zajistil Nadační fond Česká knižnice za finanční podpory Ministerstva kultury ČR.

Vychází za finanční podpory Ministerstva kultury ČR.

Vydání knihy podpořila Filozofická fakulta Univerzity Karlovy.

Publikace vznikla s podporou na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné instituce 68378068 (ÚČL AV ČR, v. v. i.).

Ediční příprava Štěpánka Pašková

Komentář Václav Vaněk

Vědecká redakce Jiří Holý

© Egon Hostovský — dědicové, 2018

Editor © Štěpánka Pašková, 2018

Commentary © Václav Vaněk, 2018

Cover art © Vladimír Fuka — dědicové, 2018

© Nadační fond Česká knižnice, 2018

© Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., 2018

© Host — vydavatelství, s. r. o., 2018 (elektronické vydání)

ISBN 978-80-7577-388-3 (PDF)

ISBN 978-80-7577-389-0 (ePUB)

ISBN 978-80-7577-390-6 (MobiPocket)

DŮM BEZ PÁNA

*...zanevřel jsem na pokolení to, a řekl jsem:
je to lid, jenž bloudí srdcem...*

ŽALM 95.

Josefu Palivcovi

Cestou

V nejbližších dnech uplynou již tři roky od první chvíle mého mráкотného putování, o němž by člověk výmluvnější dokázal vyprávět příběhy opravdu nevšední. Byla neděle 6. května 1934. Ranní mlhy padaly do ulic, nad střechami kroužil vítr, oblaka se otvírala modrým výškám a obzor žíznil po dálkách. Dosud se chvěji při vzpomínce jako uprchlý syn, který se sice vrátil kajícně do domu otcovského, avšak s duší tuláka. Toho dne jsem se poprvé zahleděl do nedozírných, přeludných závrátí, a od toho okamžiku jsem marně hledal v sobě a kolem sebe, čeho se zachytit.

Odjížděl jsem z Prahy. Nadlouho a snad i daleko. Do Itálie, do Francie, třeba do Řecka, kam se mi zachce. V zimě jsem byl těžce nemocen. Nyní mě poslali na zdravotní dovolenou. Ale dříve než odjedu do ciziny, podívám se domů, do Starkova, všichni sourozenci se na několik dní sejdeme v rodném domě a oslavíme sedmdesáté narozeniny tety Bedřišky, jediné otcovy sestry, jež po smrti matčině vstoupila do našeho domu, aby bděla až dodneška nad jeho mírem. V pátek za mnou přijede žena. Klára ještě nikdy nebyla u moře. Ani já si už nedovedu vybavit jeho barvy, jeho pach a vření vln ztékajících břeh, příboj, bílé

plachty na obzoru, zelené řasy, syčící pěny a modrý vítr! Můž bože! Před osmnácti lety jsem viděl moře naposledy!

Vlak vyjížděl z nádraží. Spustil jsem okno. Klára dosud neodešla z peronu? Ne, ne, ještě mi mává. Je to skutečně ona? Nasadil jsem si brýle. Jistě! Sbohem, na shledanou! Škoda, mohla jet hned se mnou. Aby čert vzal její nákupy! No ovšem, má pravdu, potřebuje nový klobouk, také boty, a šaty jí švadlena dodnes neodvedla! Vidí mě? Dosud mává. Na shledanou, na shledanou!

Koneckonců je v pořádku, že krátký čas budu bez Kláry. Člověku se má také někdy po jeho ženě stýskat. Cosi se v poslední době vloudilo mezi nás, nevím co, a nevím, kdy to začalo, jakási tíseň nebo únava, nedovedu nalézt pravé slovo, nejhůře jsem to pocítoval za své nemoci, kdy mě Klářina přílišná péče začínala už takřka mučit, ale nechtěl jsem tehdy o nás dvou přemýšlet. Až doma! Všechno až doma! Tam se zotavím. Tam se mi zbystří oči. Doma je klid a pohoda k úvahám, domov je jediné zrcadlo, jež nezkresluje. Snad oba žijeme příliš všedně — ech co! Až doma, až doma!

Vlak byl poloprázdný. Protáhl jsem se a potom se hluboko vyklonil z okna. Slunce začínalo hřát, ale teď na mne fičel vítr a dravě se otíral o tváře. Zamhouřil jsem oči a zhluboka vydechl. Zdálo se mi, že teprve dnes, po letech, smím plnými doušky dýchat. Vzduch byl nasycen nasládlým vlhkem. Jedu domů! Mezi lesnaté kopce kladského pomezí, po nichž se honí široké vlny všech odstínů zeleně a modři.

Opravdu, teprve na této cestě ze sevřených včerejšků do bezbřehých zítřků, zkolébán pravidelným otrásáním do polospánku, cítil jsem, že se měním z mechanické loutky v živoucího, osvobozeného člověka. Pojednou bylo ve mně i mimo mne tolik pohody, měl jsem tolik času, tolik volnosti, směl jsem nerušeně vzpomínat, dumat a bezstarostně naslouchat šepotu neviditelných úst o úžasných proměnách světa, pro něž jsem byl dosud hluchý a slepý. Ne že bych se nebyl dovídal o převratných pozemských událostech, o smrti králů, o nových městech, o bloudících armádách chudáků, o chystané válce, o tragédiích,

výhrách a prohrách přátel, leč to vše byla pro mne chabá ozvěna nesmírně vzdálených dějů a zanikala v železném cvalu žoldněřských bot. Co vědí dnešní žoldněři o lidech, o světě a o kouzelnictví plynoucího času?

Jel jsem domů kolem známých měst a vsí, kolem rozkvetlých zahrad, kolem řek a rybníků zrcadlících oblačné vidiny. Trochu mě omamovala záplava slunce, prudký úprk krajiny a ocelová ukolébavka. Tato poklidná cesta se lišila od všech předešlých. Vytrhla mě ze zajetí ustálených představ. Bylo mi jako člověku, jenž se vrací na místa prvních her a jemuž najednou připadá, že se posud nevyzul ze střevíčků dětství, že snad stále ještě vedou stezky domova kolem perníkových chaloupek, že posud rostou stromy až k oblakům, že neztratily zatím květy polovinu svých barev a že možná i dnes lze na chvíli porozumět písničím ptactva. Podařilo se mi znenáhla zapomenout na Prahu, na banku, v níž jsem zaměstnán, na práci, na lékaře, který mě ošetřoval, na jeho příkazy. Vracel jsem se do atmosféry ztraceného času, z něho se vynořoval můj rodný dům v podobě dávno zapomenuté, neošlehaný nečasem, nepoznamenaný ještě desítkami třeskatých zim, vznešený, s dveřmi otevřenými dokořán.

Byli jsme tehdy nerozlučný čtyřlístek, tři bratři a sestra, měli jsme vlastní společný pokoj s růžovými stěnami, na dvoře smutného beránka a králíky s červenýma očima, měli jsme velikánskou zahradu, starou a zanedbanou, zahradu s pětapadesáti úkryty a zpuchřelým plotem, půdu s nepřeborným haraburdím, měli jsme oči užasle rozšířeny a naše nohy byly tenkrát stvořeny pro sedmimílové boty. Na matku se z nás mlžně pamatuje jen nejstarší bratr. Zemřela tři měsíce po mém narození. Zbyl po ní náš nábytek a ještě tři fotografie, špatné fotografie, z nichž si nedovedeme dobře představit její pravou podobu. A tak již naše první vzpomínky obletují tvář druhé paní domu, otcovy neprovdané sestry; přišla k nám před třiceti roky, sklonila se k svým malým čtyřem svěřencům a pak již navždy zůstala nad nimi dobrotivě schýlena.

Náš rodný dům býval poutním místem nespočetných příbuzných nebožky matky, jejích tet, strýců, bratranců a sestřenic.

Přicházeli k nám ze všech světových stran a zřídka pospíchali s odjezdem. Neznám druhého rodu, který by se mohl honosit tolika větvemi a tak bohatou výmluvností svých příslušníků. Otec chođoval mezi hosty nevšimavý a shovívavě usměvavý jako král mezi dvořany. Patrně vůbec nevnímal jejich brebentění, které se jen za noci ztišilo, ale snad nikdy nezmlklo docela. Vidím dosud jasně ve vzpomínkách znavenou tetinu tvář, jak automaticky přisvědčuje černým, rezavým a šedivým ženštinám, vřeštícím u stolu, u plotny, dokonce i u jejího lože, vidím, jak rezignovaně sleduje vášnivá gesta tolika zvědavých, nenechavých rukou, jimž se nikdy nepodařilo přervat trpělivou vlídnost tety Bedřišky. Těch bab, tetek, strýců a jejich požehnaného potomstva, obracejícího stavení vzhůru nohama! Ale měl jsem je všechny rád: strýce Isidora, jemuž jednou sestra vylila inkoust na ctihodnou lysinu, kulhavého, špinavého chudinku s laciným cvikrem na nose a věčně kručícím žaludkem; chechtavou tetu Elsu se špinavým krkem a černými prsty a falešnými šperky, kolem níž se jedné noci strhl strašlivý povyk, protože, zívajíc hříšně na hvězdnaté nebe, otevřela příliš ústa a nemohla je pak sklápnout, ufnukanou sestřenicí Idu, bratrance Pavla (tajně kouřil a uměl stříhat ušima), pratetu Malvu, nahluchlou a poloslepou babku, jež nám jediná nikdy nepřivezla žádný dárek, ale vychytrale se přižívovala na cizí štědrosti:

„Víš, Emilku, aby sis nemyslil: ta krásná trumpetka není jen od strýčka Oskara, ta je také ode mne!“

Matčini příbuzní vesměs ctili mého otce přepjatou úctou. Oslovovali ho obřadně a ani při nejlepším jídle z něho nespouštěli oči. Mluvili o něm tlumeně a někteří dokázali vyjádřit svůj obdiv a lásku jen potřásáním hlavy a mlaskáním: „Ts, ts, ts, ts, ts! To řekl Richard? Ts, ts, ts, ts, ts! Bože, náš Richardek!“ Byli šťastni, zeptal-li se jich někdy po zdraví, a podezřívám je, že si o překot vymýšleli nemoci, aby si vynutili jeho pozornost. Otec byl také vskutku hoden jejich respektu! Ze zapadlých, těkavých očí sršely jiskry tajemného, uchvacujícího plamene. Dlouhé prošedivělé vousy mu splývaly na prsa a jeho zavalitá, nemotorná postava jako by se měla ubírat jinými cestami než

pozemskými. O Richardu Adlerovi šla jedna řeč, že „je lidumil, jakého bys dnes pohledal“, že léčí více zdarma než za peníze, a kromě toho že je učenec, jemuž nejosvícenější páni z široka daleka nesahají ani po kotníky.

Byl zamlklý a měl rád tuláky. Často zmizel na mnoho dnů z domu, jezdil do Prahy i za hranice, vracel se s tlustými, cizojazyčnými knihami a nad nimi pak dřepěl ve své ordinaci celé noci. Dodnes nevím, kolika jazykům rozuměl. Bylo jich příliš mnoho. Četl nepřetržitě, i při jídle, a teta Bedřiška si záhy odvykla bránit mu v tom. Nikdy se s námi nemazlil, ale ani nás nikdy neplísnil. Jeho oči, aspoň se mi tak dlouho zdálo, již dávno, dávno před tím, než byly zatlačeny, odvrátily se od nás k nehmotnějším podobám a skutečnostem. Vědělo se o něm, že napsal a vydal dvě filozofická díla. Psalo se o nich i v pražských novinách. První kniha se jmenovala Stráž dějin, druhá Poutníci a čas, obě, jak stálo v těch novinách, řešily úděl židovstva a obě, jak se tvrdilo po Starkově a okolí, byly tak krásné a moudré, že si s nimi živá duše nevěděla rady.

Na ulici ho všichni kolemjdoucí hlučně a obřadně zdravili a jenom málokdo se za ním neohlédl.

„Náš doktor? Cha! Budete něco povídat! Se svíčkou za bílého dne si hledejte podobného žida! Ruce mu pozlatit! Vždyť ten člověk... Ale co bych vykládal! Jeho jméno najdete i v naučném slovníku!“

Byl snad až příliš učený. Když umíral, chtěl nám cosi velmi důležitého říci. Ale nerozuměli jsme mu: blouznil hebrejsky. To jsme už byli dospělí a naše znalost hebrejštiny byla tehdy daleko, daleko chatrnější než za časů dětství. Opravdu, tolik věcí upadlo v zapomnění od té doby, kdy jsme na zahradě pochovali beránka, kdy nám poslali naši králíci, kdy umřela prateta Malva i strýc Isidor a kdy se tetě Else narodila dvojčata! A tolik věcí se zatím změnilo k nepoznání!

Náš dům zestárl a zchudl. Příbuzní to poznali dříve než my. Už se k nám nesjíždějí. Hluboké ticho, šedivé jako prach, povolna přikrývá chodby a pokoje. Jen někdy je slyšet z přízemí křik dětí mého nejstaršího bratra Ervína. Přízemí nepatří

k našemu domu od toho dne, kdy se nad vchodem objevil nápis *Ervín Adler, obchod s textilním zbožím*. Přízemí patří jen Ervínovi, je přestavěno a proměněno podle cizího vkusu.

Tetě Bedřišce zbělel poslední tmavý vlas. Vleče se těžce z místnosti do místnosti za jakýmsi obřadným úklidem, jenž do smrti nebude skončen. V bývalém dětském pokoji nejraději vysedává Heda. Naše jediná sestra, kterou jsme vždycky hýčkali jako křehkou živoucí loutku. Kdysi hrávala na klavír vídeňské valčíky. Už léta nehraje. Jen jednou začas ťuká ukazováčkem do kláves, jako by zamyšleně hledala zapomenutý tón. Je jí čtyřiatřicet let. Bývala krásná, vysoká, štíhlá, dětinsky hravá, milovala zrcátka a korálky. Nevíme, proč se nevdala. Snad teta to ví, ale mlčí. Heda vede tetě domácnost, vaří, chodí nakupovat a spravuje punčochy.

Ordinace, u jejíchž dveří jsme naslouchávali se zatajeným dechem příšerným výkřikům pacientů, jimž tatínek trhal zuby nebo napravoval vymknuté nohy, je proměněna v pokoj pro hosty. Ale ze všech nespočetných hostů zbyli jen dva: já a bratr Jindřich. Přijíždíme jednou až dvakrát do roka a vždycky nakvap. Zvláště Jindřich se zřídkakdy objeví a pozdrzí, ačkoliv nemá domů daleko. Je lékařem, jako býval tatínek. Jediným lékařem v Radechově, v rozvleklé pohorské obci, vzdálené sotva tři hodiny cesty od Starkova. Je z nás nejchytřejší. Vždycky jsem mu podléhal, i jeho gesta jsem si osvojil. Je stále zarostlý, nečesaný, nosí holinky, mnoho nemluví. Je uštěpačný a kouří čtyřicet cigaret denně. Teta se obává, že se nikdy neožení. Byla doba, kdy snil o cestě na Měsíc ve vystřelené dělové kouli. Těžko říci, o čem sní dnes. Trpí nespavostí. Sejdeme-li se u nás spolu, vypravujeme si oba mnohdy až do svítání všední hlouposti, při jakých lze být myšlenkami za devaterými horami. Vypravujeme si, protože Jindřich nemůže usnout a nesnesl by spáče vedle sebe. Mám rád tyhle probdělé noci! Ležíme ve tmě. Hovoříme, i když si nemáme co říci. Ovládáme tohle umění. V Hedíně pokoji do půlnoci hoří světlo. Vidíme je škvírou pode dveřmi. Někdy tam vedle jednotvárně dokolečka cupitají lehké kroky. Měsíc, neskutečně rozšířený oblačným kolem, stoupá po okně

a zsinale ozařuje podobiznu tatínkova otce. Je to podobizna starého žida s černou šábesovou čepičkou na hlavě a s předlouhými bílými vousy. Byl rabínem a neměl nás rád. Zřekl se mého otce, nesmířil se s ním ani v hodině své smrti. Nikdy nepřekročil práh našeho stavení, a dokud žil, nesměla k nám vstoupit ani teta Bedřiška. Jak mě kdysi dojímala nejsmutnější z jejich pohádek, podle níž jsme byli zavržené děti královské. Pocházíme z rodu Kohenů, kteří jsou prý přímými potomky Arona, bratra Mojžíšova, a jimž jedině náleží kněžská důstojnost. Zákony života Kohenů jsou přísné a neúprosné. Mimo jiné není jim dovoleno studovat lékařství. Můj otec však neuposlechl svatých příkazů, stal se lékařem, pošpinil rod Aronův. O všech svátcích za života dědova Koheni, zahaleni v bílý hedvábný tales, žehnali v synagoze se vztaženýma rukama zbožným posluchačům, kteří se zatím modlili, aby se splnily jejich dobré sny, jež snili o sobě a o bližních, jako sny Josefovy, kdežto sny neblahé aby se proměnily v požehnání, tak jako se z vůle Boží proměnila kletba Balaamova v požehnání Izraele. A můj otec, odpadlík, už nikdy nesměl žehnat! Už nikdy!

Snad jsem se v líné nečinnosti příliš omotal vzpomínkami, snad mě opojily prudce ozářené dálky času, snad mě také zmámilo rytmické dunění kol, zběsile za sebe odhazujících povědomé obrazy krajů — vím jen tolik, že jsem se pojednou octl v nové, omamné atmosféře, jež zlehka přikryla mé rozprchlé myšlenky a celičkou zemi.

Do Starkova jsem dojel krátce před polednem. Zároveň se mnou vystoupilo sotva pět cestujících a všichni mě předhonili. Kufr jsem odevzdal nosiči a šel zvolna s kabátem přes ruku lipovou alejí k městu. Nebe bylo bez jediného mráčku a vítr malátně uléhal k nohám. Po obou stranách silnice, obehané listnatými hradbami, čněly k obnaženému nebi tovární komíny, a připadalo mi, že se vysoko nad zemí třepí a rozpadají v oslnivou závrať bezbarvého jasu. Klamná světelná mlha obestírala celý kraj.

Tichá alej ústila do pestrého shluku. Ve Starkově měli právě pout. Boudy, barevné cetky, cukrátky, turecký med, tlupy

povykujících dětí, vřeštění trhovců, křik papouška, kolébatvé matróny, ctíhodní otcové s viržinkami, zatoulání psi, a nad tím vším halas píšťalek, řehťacek, bubínků, smíchu i pláče svátečné vystrojené drobotiny. Boudy vroubily hlavní ulici od mostu přes náměstí až k podzámčí. Prodíral jsem se s rukama v kapsách lelkujícímí zástupy jako zvědavý cizinec.

Spatřil jsem dosud jen tři známé tváře. Odpověděl jsem roztržitě a plaše na jejich pozdravy a vždy jsem rychle vykročil, abych jim utekl. Chtěl jsem být ještě chvíli sám, ještě chvíli se rozhlížet kolem sebe a nemyslit na to, odkud přicházím a kam jdu.

V náhle rozšířeném prostoru se země schoulila do sebe a na ní se zmenšila stavení, zmenšili se lidé i stromy. V jarmareční vřavě a v muzice dvou kolotočů scvrklo se mé město v miniaturní království, rozkošné a komické svou nemohoucí barevnou rušností. Všechno kolem dokola se zdálo maličké a titěrné. I já jsem si připadal droboučký jako zrnko písku, a dětinsky jsem se radoval, že jsem bezpečně ztracen v této mravenčí říši.

Na náměstí před kostelem se mne zmocnil proud těžkopádných venkovanů. Nechal jsem se libovolně unášet od chodníku k chodníku. Ze zámeckého kopce se snášela na střechy domů a na dlažbu neviditelná záplava květů, naplňující vzduch bezovou vůní. Vysoko nad nedělním hemžením kolem bílých věží zámku kroužilo několik kavek. S vítězným krákáním opisovaly do blankytu široké, temné kruhy.

Polekal jsem se, jako by se měly zhroutit kulisy divadélka, po jehož scéně jsem přecházel: za mými zády kdosi vykřikl mé jméno. Divoce jsem vyrazil ze zástupu. Po jeho okraji jsem se dostal o několik kroků kupředu. Vzápětí mě však opět strhl nový hlouček a zanesl mě daleko od kostela, do slepé uličky, vytvořené boudami. Oddychl jsem si. Unikl jsem rušiteli. Kulisy se nezhroutily. Měl jsem uličnickou radost. Nedočkávě jsem se rozhlížel, hledaje pouťové atrakce. Hned vedle bylo cosi pozoruhodného. Vyčouhlý, vousatý chlapík hlasem kašpárka ječel do hlásné trouby:

„Tady, tady, u nás, dámy a pánové, je ukryt váš osud! Světově známá jasnovidka Sidonie de Parma odhalí vaši budoucnost! Tady, dámy a pánové!“

Dral jsem se kupředu opravdu nedůstojně, a podařilo se mi dostat se až do první řady. Za vyvolavačem stála vychrtlá žena v černých, obnošených šatech a s páskou na očích.

„Tady, pánové, zvíte, co vás v budoucnosti nemine. Sidonie, přesvědč ctěné občanstvo, že dovedeš číst v tajemství jako v otevřené knize! Pověz nám, je-li tento pán (ukázal na mne) ženat, či svoboděn.“

„Ženat,“ řekla Sidonie slabým, unaveným hlasem.

„Odkud sem přichází?“

„Z nádraží!“

„Je pravda, vaše blahorodí, co řekla Sidonie?“

Překvapeně jsem přikývl. Vyvolavač se blazeovaně uklonil.

„Sidonie, pokračuj a pověz nám, co tento gentleman (ukázal na zubícího se tloušťíka, ozbrojeného pádnou sukovicí) má v pravé náprsní kapse.“

„Modlitební knížku!“

„Ba ne!“ šklebil se tloušťík.

„Sidonie!“ zařval vztekle vyvolavač a dupl.

„Ne... noviny!“ vydechla sotva slyšitelně jasnovidka.

„To tedy ano!“ přisvědčil muž se sukovicí. Přestal se šklebit, sňal z hlavy myslivecký klobouk a hloupě otevřel ústa.

„Ještě do třetice, Sidonie! Zde tato dáma...“

Ohlédl jsem se, sleduje vzdušný oblouk vyvolavačova ukazováčku — a vtom jsem ji spatřil. Nevím, kolik jí asi bylo let. Byla útlá a pružná. Měla šedivý jarní kostým. Široký slaměný klobouk držela v ruce. Stála trochu vzadu po mé pravici. Bezděky jsem k ní přistoupil. Docela blízko k ní. Její plavé vlasy mi přivál vítr na ústa. Voněly sluncem.

Snad právě přehlušil výskot od kolotočů vše ostatní. Nic jiného jsem aspoň neslyšel než výskot. Avšak dojem, že už delší čas nestojím pevnýma nohama na půdě skutečného světa, byl nyní zesílen. Odtrhl jsem oči od dívky a nechápavě se rozhlédl.

Zabloudil jsem mezi pohyblivé loutky panoptika? Opilá strnulost byla ve mně i mimo mne a v ní nabývalo celičké okolí tvářnosti barvotisku a postavičky podoby loutek. Nevýslovně hřejivá pohoda však prolínala toto ovzduší figurek, hraček a batolivého neklidu.

Chvatně jsem se opět obrátil k dívce. Zamítavě vrtěla hlavou. Sidonie patrně špatně hádala. Nyní uhodla? Dívka se rozpustile smála. A přece bylo cosi teskného v jejích modrých očích a v koutcích dětských úst. Teď jí naskočila na čele šikmá vráska a pohyblivá vlna jí pokryla tváře novým úsměvem. Povšimla si mne, ano, nový úsměv byl určen mně! Hleděl jsem do očí důvěřivého a nerozpačitě zvědavého dítěte. Oslovila mě. Byl to skutečně hlas malého děvčátka.

„Vy si nekoupíte planetu? Vždyť vám přece Sidonie všechno uhádla!“

Pohnul jsem ústy, aniž jsem hned promluvil. Pak jsem zakoktal, jako bych se omlouval:

„Ano, ano, také si koupím planetu!“

O planety byl obrovský zájem. Desítky rukou se po nich natahovaly k nehybné Sidonii.

„Za pouhé dvě koruny, dámy a pánové!“

Také na mne se dostalo. Přečetl jsem první větu: „Čeká vás dlouhá, dlouhá cesta!“

„Co vás čeká? Štěstí jako mne?“

Plavovlasá dívka, držíc v napřažené pravici svou planetu, dychtivě ke mně obracela rozesmáté oči.

„Nevím, bude-li to štěstí. Počkejte: čeká mě dlouhá cesta... mnoho nesnází, ano, mnoho protivenství... a posléze se všechno k dobrému obrátí!“

Ještě několik vteřin jsme nahlíželi do své budoucnosti. A pak jsme jako na povel vykročili, jeden vedle druhého, svírajíce konečky prstů losy příštího osudu. Modré žilky pod jejím tmavým obočím se chvěly. Několikrát se naše ruce dotkly. Opět a opět mi poletoval její vlas po tváři.

„Vás tedy čeká dlouhá cesta! A mne bezpochyby také, ale o tom nic není psáno v mé planetě. Škoda!“

Její úsměv prošel tisíci odstíny. Mlčeli jsme již. Trvalo to minutu? Hloučky se před námi rozestupovaly a vířivý ruch zůstával daleko vzadu.

Vzpomeňte si, že jednou jedenkrát jste šli také tak, cizinec vedle cizinky, sami dva v bezeslovné družnosti, kterou tmelil jen dech a tep krve — a už nic!

Rozehnal nás vetřelec. Popadl mě oběma rukama za ramena jako uprchlého vězně. Byl jsem ztracen.

Ještě se za mnou ohlédla, pokynula mi hlavou v jakémsi maličkém, něžném, jiskřivém posunku a potom zmizela v davu.

Náměstí po ní zesmutnělo.

Muž, jenž se nám postavil do cesty, cloumal mnou, jako by se bál, že mu upadnu do mrákot. Poznal jsem ho, teprve když hřmotně a zpěvavě promluvil:

„Človče! Kde ses tady vzal? Neviděli jsme se věčnost, a na dopis jsi mi dodnes neodpověděl!“

Byl to agent Max Braun. Maxa! Starý mládenec, který uměl obchodovat se vším na světě. Podobaný Maxa! Spával v salonech i na slámě, zakládal výstřední spolky pro potrhlé kumpány, všechny nové politické ideje nacházely v něm na týden nadšeného propagátora, v kartách ho nikdo neobehrál, pil, zpíval, ženám se nevyhýbal, žil měsíc jako kníže, pak zase živořil na dluh a na splátky, na manžety si psal anekdoty, hrával divadlo u kočovných společností — a starkovští židé se za něho styděli. Jen synové Richarda Adlera ho na smrt milovali. Co všechno jsme spolu prožili! Dával mi první zakázané cigarety, učil mě tančit, půjčoval mi peníze, doručoval milostná psaníčka, předsedal našemu tajnému sdružení septimánů-anarchistů a vodil mě na duchařská zasedání. Později, když jsem již studoval v Praze, uchýlil se ke mně načas, a dospěli jsme tehdy tak daleko (vinou zastavárny), že jsme nemohli společně vycházet z bytu, protože nám zbyl jen jeden pár bot pro oba. Pak jsme se vídávali řídkěji a řídkěji, Maxa zestárl a zvážněl, zapomínal jsem na něho; nedávno se však sám přihlásil zmateným dopisem. Rád by se mnou mluvil, ať se u něho zastavím, až přijedu do Starkova. Není prý ve své kůži, snad bych mu mohl pomoci. Je prý

v téhle mizerné době svrchovaně načase, aby si lidé sobě blízcí konečně řekli, co už dávno mělo být řečeno.

A nyní jsem zmateně hleděl na jeho dolíčkovatou, zarudlou tvář, vysoké tmavé vlasy s prvními stříbrnými vlnami a na jeho překotně pohyblivá ústa. Sbíral jsem všechny síly, abych se soustředil. Šlo to ztěžka. Nemohl jsem setřást z očí obrazy nedávných okamžiků, utkaných z barev, světla a vůně. Jenom docela zvolna jsem se probíral z plavého oslnění k střízlivým myšlenkám. Nic se přece neděje, ano, to je Max Braun, podobaný Maxa, ani se příliš nezměnil, musím se mu omluvit a vysvětlit, proč jsem neodpověděl na jeho dopis. Jen kdyby se mi už v hlavě vyjasnilo! Snad ještě nejsem zcela zdrav, možná, že jsem se před chvílí příliš zahleděl do slunce, nu ovšem, také jsem zapomněl, že si na ulici mám vždy nasadit brýle, ano, cosi hloupého se mi prve zdálo, je to všechno k smíchu... ve Starkově mají pout, stovky zpocených lidiček zevlují kolem bud, otcové funí, maminky šilhají po krásných látkách, děti řvou, psi se očuchávají, jak by ne, je jaro, idyla, máj, a to je všechno, dočista všechno.

Maxa svíral má ramena jako v kleštích, prohlížel si mě od hlavy k patě a vláčně pokyvoval hlavou: jo, jo, tak tedy jo!

„Odpust mi, Maxo, nemohl jsem ti psát, protože...“

„Pst, pst, všechno vím, noviny sice o tobě ještě nepiší, ale co smlčí noviny, nesmlčí váš Ervín. Emilek byl nemocen, zápal plic nebo co, zubatá užuž stála nad jeho postýlkou — proboha, jen se neomlouvěj! A neptej se, jak se mi vede a co teď dělám. Já ti, holoubku, najednou zničehonic k smrti mám nerad, ptá-li se mne někdo na to, co ho nezajímá... Ty jsi teď právě přijel?“

„Ano, dostal jsem zdravotní dovolenou.“

„Zdržíš se u nás dlouho?“

„Jen asi deset dní, chci jet k moři.“

„Ó, k moři ráčíte, jasnosti? A deset dní ve Starkově? Hm, to stačí. Kdy se sejdem? Pozítří večer — ano? U Černého beránka — při víně, nepovídej mi, že nesmíš pít! Doprovodil bych tě teď domů, bohužel náramně pospíchám, mám na nádraží schůzku se svým pražským nakladatelem. Ne, neboj se, nepiši romány, jen je prodávám. Po Starkově a dalekém okolí.